

KODAKONDSUS JA NATURALISATSIOON

TEABELEHT

See, kas inimesel on oma elukohariigi kodakondsus või mitte, mõjutab tema suhtumist sellesse riiki ja tema institutsioonidesse, samuti seda, kas ta on poliitiliselt ja ühiskondlikult aktiivne.

2015. aastast saati on Eesti rahvaarv olnud taas tõusuteel ja rahvastiku koosseis muutub kasvava sisserände toel üha mitmekesisemaks. Kuigi määratlemata kodakondsusega elanike arv väheneb endiselt, kulgeb see protsess väga aeglaselt, eriti kui võrrelda seda iseseisvuse taastamise järgsetel aastatel toimunud märkimisväärselt kiirema naturalisatsiooniprotsessiga.

Naturalisatsioon tähendab seda, et inimene ei saa kodakondsust mitte sünniga, vaid seoses perekonnaseisuga, isikliku soovi või eriliste teenete alusel.

Alates 2017. aastast on naturalisatsiooni korras saanud Eesti kodakondsuse alla 1000 inimese aastas. Nende seas saavad automaatselt Eesti kodanikuks kõik siin sündivad lapsed, kelle vanemad on nende sünni hetkel määratlemata kodakondsusega.

KODAKONDSUSVALIKUD

Esimene Eesti ühiskonna lõimumise monitooring (EIM) tehti 2000. aastal. Sellest alates on rohkem kui pooled määratlemata kodakondsusega elanikud EIM-is vastanud, et soovivad saada Eesti kodakondsuse. 2020. aasta EIM-is vastas neist nii 56%.

Eesti kodakondsuse peamiseks eelisteks peavad selle soovijad

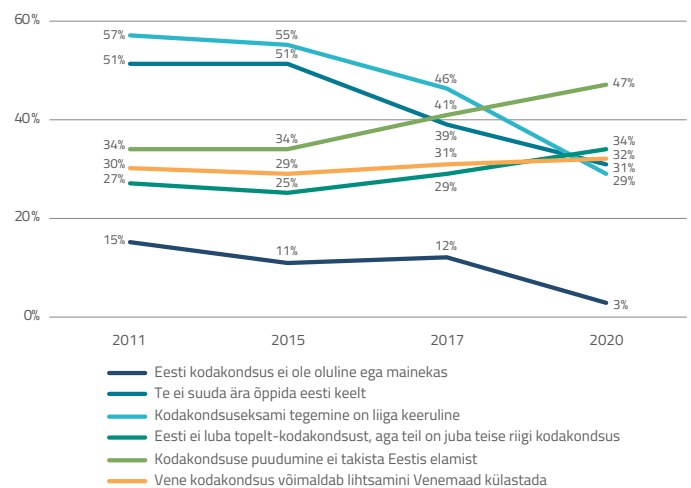
- võimalust käia valimas ning osaleda Eesti poliitilises ja ühiskondlikus elus (57%),
- võimalust reisida riikidesse, millel on Eestiga viisavabadus (53%).

Põhjused, miks ei soovita Eesti kodanikuks saada, on eelkõige praktilised. Ühtlasi leiavad ligikaudu pooled (48%) inimestest, kellel ei ole Eesti kodakondsust, et selle puudumine ei takista Eestis elamist.

Hirm kodakondsuseksami ja sellega seotud eesti keele õppe keerukuse ees on aastail 2010–2020 vähenenud eelkõige noorte seas.

Kodakondsuse taotlemisest huvitatutele on hästi kättesaadav teave selle kohta, mida selleks teha tuleb ning millised kohustused ja õigused kodakondsus endaga kaasa toob.

Joonis 1. Eesti kodakondsust mittesoovijate vastused selle mittetaotlemise põhjustele.

Allikas: EIM 2008, 2011, 2015, 2017, 2020

POLIITILINE AKTIIVSUS

Teisest rahvusest valimisõiguslike kodanike valimistel osalemise aktiivsus on eestlastega (80%) võrreldes jätkuvalt väiksem (72%). Rahvuspõhine lõhe ilmneb selgelt ka erakondlikes eelistustes.

Pooltel Eesti noortel ei ole kujunenud erakondlikku eelistust või ei pea nad enda vaadetele lähedaseks ühtegi erakonda. Ka 2005. aastast toimuvad e-valimised ei ole toonud valima rohkem noori ega kogunud suurt populaarsust teisest rahvusest elanike hulgas, ehkki e-valimiste kasutuselevõtu üks põhjusi oli võimalus suurendada valimisaktiivsust. 2019. aasta Riigikogu valimistel andis e-hääle 39% valimisõiguslikke eestlasi ja 17% teisest rahvusest elanikke.

ÜHISKONDLIK AKTIIVSUS

Eesti elanike poliitiline aktiivsus väljaspool institutsioone on võrreldes 2017. aastaga kasvanud. Nii on see eelkõige nelja rühma hulgas: eestlaste, nooremate inimeste, kõrgemalt haritud inimeste ja hea eesti keele oskusega teisest rahvusest elanike seas.

Siia kuuluvad sellised ühiskondlikud tegevused nagu näiteks toetusallkirja andmine, avalikul koosolekul osalemine, protestikampaaniaga liitumine, internetis poliitilises arutelus osalemine ja ise poliitiku poole pöördumine.

EIM-is loetletud kaheksast tegevusest oli 2020. aastal vähemalt üht viimaste aastate jooksul teinud 44% eestlastest ja 33% teisest rahvusest inimestest. Iga neljas Eesti elanik oli andnud allkirja üleskutsele, protestiavaldusele või petitsioonile ning iga kuues võtnud osa avalikust koosolekust või osalenud poliitilises arutelus internetis.

USALDUS INSTITUTSIOONIDE VASTU

Riiklikke institutsioone usaldavad, nagu varem, enim eestlased, kuid kõigi elanike usaldus valitsuse, Riigikogu ja presidendi vastu on võrreldes 2017. aastaga vähenenud.

Kui veel 2008. aastal olid eestlaste ja teisest rahvusest inimeste hinnangutes ulatuslikud erinevused, siis kümnekonna aastaga on teisest rahvusest inimeste usaldus Eesti institutsioonide vastu kasvanud eestlaste omaga sarnasele tasemele.

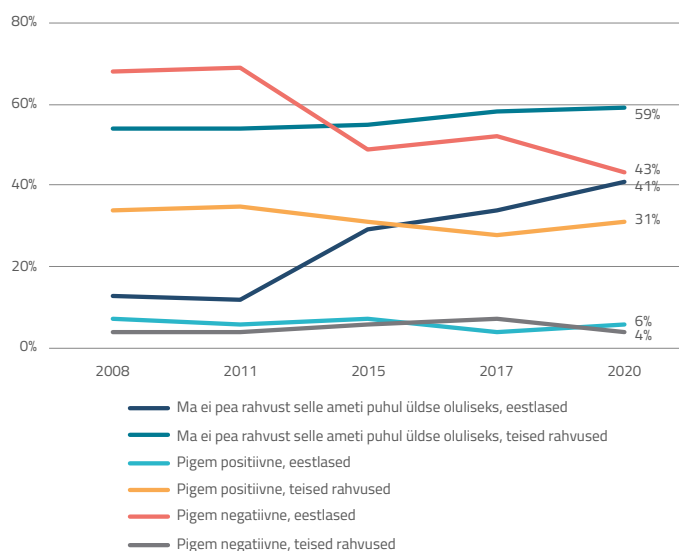
2020. aastal usaldavad Eesti elanikud (neljapalliskaalal) endiselt enim kaitseväge (3,23) ja politseid (3,24) ning vähim valitsust (2,59) ja Riigikogu (2,56). Kui üldiselt usaldavad Eesti kodanikud ja eestlased institutsioone rohkem kui teised siinsed elanikud, siis valitsuse ja Riigikogu vastu on usaldus väikseim (vastavalt 2,58 ja 2,53) just eestlaste hulgas.

Teisest rahvusest Eesti kodanike, Vene kodanike ja määratlemata kodakondsusega elanike hulgas on 12 aasta jooksul märkimisväärselt suurenenud usaldus presidendi, politsei, kohtusüsteemi ja kohaliku omavalitsuse vastu.

Täidesaatva võimu juhina mõjutab peaminister Eesti riigi ja selle elanike käekäigu suunamist tugevalt. Alates 2008. aastast on EIM-is vastajatelt küsitud hüpoteetilise olukorra

kohta: milline oleks vastaja suhtumine, kui Eesti järgmiseks peaministriks saaks (eesti)venelane. Aastate jooksul on vähenenud nende osakaal, kes leiavad, et see oleks halb, ning üha rohkem Eesti elanikke ei pea rahvust peaministri ameti juures üldse tähtsaks.

Joonis 2. Vastused küsimusele „Milline oleks Teie suhtumine, kui Eesti järgmiseks peaministriks saaks (eesti)venelane?“ rahvusrühma alusel.

Allikas: EIM 2008, 2011, 2015, 2017, 2020